

Handläggare
Lena Murray
Telefon: 08-50825615

Till
Socialnämnden
2023-09-26

Remiss av Delbetänkandet - Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2023/798

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat delbetänkandet Etablering för fler– jämställda möjligheter till integration, av utredningen om Förbättrad arbetsmarknadsetablering för utrikes födda kvinnor, till Socialnämnden för yttrande. Utredningens förslag syftar till att fler utrikes födda kvinnor ska ges bättre förutsättningar att etablera sig i arbets- och samhällslivet och därmed bli självförsörjande och få ökad egenmakt.

Ändringarna föreslås träda i kraft 2025-01-01.

Staden påverkas i och med ansvaret att ta emot nyanlända, dvs. personer som fått uppehållstillstånd.

Det blir möjligt för socialförvaltningens verksamhet, Intro Stockholm, att nå en större del av de nyanlända med samhällsinformation och introduktion för nyanlända vilket är positivt. Det kan komma att medföra ökade kostnader för att täcka en resursförstärkning vid Intro Stockholm, men samtidigt innebära minskade kostnader för stadsdelsförvaltningarna i form av minskat kompletterande försörjningsstöd. Om förslagen får de effekterna som de syftar till och fler kommer ut i arbete kan det även medföra minskade kostnader för ekonomiskt bistånd i ett längre perspektiv.

Förvaltningen ställer sig i stort positiv till utredningens förslag och bedömer liksom utredningen att föreslagna åtgärder kan bidra till att fler, framför allt kvinnor, kommer in i arbetslivet. Förvaltningen välkomnar ett mer flexibelt etableringsprogram, med tydligare individualisering och målstyrning utifrån individens situation och förutsättningar.

Förvaltningen föreslår att Socialnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat delbetänkandet Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration – Förbättrad arbetsmarknadsetablering för utrikes födda kvinnor (SOU 2023:24) till Socialnämnden för yttrande. Remisstiden går ut 2023-10-17. Ärendet har även remitterats till Stadsledningskontoret.

Ärendet

Remissen i korthet

Regeringens utredningsuppdrag återfinns i kommittédirektiv 2022:42 samt i tilläggsdirektivet 2023:42. Det utvidgade uppdraget enligt tilläggsdirektivet ska, tillsammans med uppdraget att föreslå hur jämställdhetsperspektivet kan synliggöras i integrationspolitiken, redovisas senast den 31 januari 2024. Delbetänkandet rör den del av uppdraget som gäller anpassningar av etableringsprogrammet:

1. att föreslå om målgruppen för Arbetsförmedlingens etableringsprogram bör utvidgas
2. att föreslå hur ramtiden för etableringsprogrammet kan anpassas så att den inte begränsar möjligheten att ta del av insatser, och
3. att föreslå hur etableringsprogrammet kan bli mer flexibelt för nyanlända som står långt från arbetsmarknaden

Genom tilläggsdirektiv utvidgades uppdraget med

4. att föreslå hur det riksdagsbundna målet för integrationspolitiken ska få större genomslag i den offentliga verksamheten, samt
5. att föreslå hur jämställdhetsperspektivet kan synliggöras i integrationspolitiken

I utredningen finns även förslag till informationsutbyte mellan myndigheter och personuppgiftsbehandling liksom förslag till justeringar i andra delar av regelverket för nyanländas etablering. Uppdraget ska redovisas senast den 31 januari 2024.

Lagändringarna föreslås träda i kraft från den 1 januari 2025.

Utredningens förslag

Målgruppen för etableringslagen bör utvidgas. Nyanlända kvinnor och män som invandrar av familjeskäl bör ges möjlighet till ett sammanhållet stöd för etableringen i arbets- och samhällslivet.

beviljats uppehållstillstånd som flyktingar och andra skyddsbehövande samt deras anhöriga. Utredningen föreslår att även nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd till exempel som anhöriga till arbetskraftsinvandrare, anhöriga till svenska medborgare eller anhöriga till utländska medborgare som har permanent uppehållstillstånd eller uppehållsrätt i Sverige, bör ges möjlighet till ett stöd för etablering i arbets- och samhällslivet. Anhöriginvandrare är ofta försörjda, men sällan självförsörjande. Anhöriginvandrare är den enskilt största gruppen invandrare, och kvinnor är i majoritet i denna grupp och har inte omfattats av flyktingmottagandet, och därmed inte heller haft tillgång till ett samordnat stöd för sin etablering. Detta kan få konsekvenser för deras eventuella barns uppväxt- och levnadsvillkor avseende ekonomiska villkor, språkkunskaper, samhällskunskap etcetera. Bättre integration av anhöriginvandrare har stor betydelse också för deras barns integration i samhället. Med utredningens förslag om en utvidgad målgrupp för etableringsprogrammet kommer fler nyanlända kvinnor nås av tidiga insatser för arbetsmarknadsetableringen.

Utredningen föreslår att nyanlända i den utvidgade målgruppen som deltar i etableringsprogrammet på heltid får etableringsersättning med 168 kronor per dag. Den lägre ersättningsnivån motiveras av att försörjningen av anhöriginvandrare i den utvidgade målgruppen inte är ett statligt ansvar under de första åren i Sverige då ansvaret ligger på anknytningspersonen. Av samma skäl ska inte heller etableringstillägg för hemmavarande barn lämnas till nyanlända i den utvidgade målgruppen.

Nyanlända som ingår i den utvidgade målgruppen ska ha fyllt 20 men inte 66 år.

Invandrare från EES-länder eller Schweiz samt familjemedlemmar till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd för studier bör inte omfattas av etableringslagen.

Ramtiden för etableringsprogrammet anpassas så att den inte begränsar möjligheten att ta del av insatser

För mer jämställda möjligheter till etablering på arbetsmarknaden behöver ramtiden för att delta i etableringsprogrammet utformas mer flexibelt så att inte den som är till exempel föräldraledig missgynnas och får mindre stöd för etableringen än andra nyanlända. Enligt gällande regelverk får insatserna i etableringsprogrammet omfatta motsvarande 24 månader på heltid, som längst 36 månader. Möjligheten att ta del av insatser under denna tid kan skilja sig mellan olika grupper och för dem som invandrar tillsammans med barn försenar bland annat väntan på förskoleplats framför allt kvinnors start i programmet.

Föräldraledighet, som i praktiken främst tas ut av kvinnor, inverkar på kvinnors möjligheter att ta del av etableringsinsatserna. En så kallad överhoppningsbar tid bör införas för föräldralediga i etableringsprogrammet och beräkningen av ramtiden på 36 månader ska bortse från tid då den nyanlände har varit förhindrad att delta på grund av vård av eget barn.

Etableringsprogrammet kan bli mer flexibelt för nyanlända som står långt från arbetsmarknaden

Fler utrikes födda ska ges bättre förutsättningar att etablera sig i arbets- och samhällslivet genom ett mer individuellt, flexibelt och effektivt etableringsprogram och därmed bli självförsörjande och få ökad egenmakt. Nyanländas förutsättningar för etablering varierar. Tiden med etableringsinsatser bör därför vara individuell och bestämmas med utgångspunkt i den enskildes möjligheter att uppnå sitt slutmål under programtiden. Som utgångspunkt bör tiden i programmet vara så kort som möjligt för att motverka risken för inlåsnings effekter.

Integrationspolitiken ska få större genomslag i den offentliga verksamheten

Det är viktigt att den som invandrar till Sverige får samma budskap från olika aktörer. Utredningen föreslår därför att Arbetsförmedlingen ges uppdraget att, i samverkan med Migrationsverket, länsstyrelserna samt Sveriges Kommuner och Regioner, ta fram gemensam information till nyanlända om det svenska samhällets förväntningar och krav på deltagande i arbets- och samhällslivet samt möjligheter till stöd för etableringen. Informationen ska innefatta insatser som underlättar och påskyndar etableringen i arbets- och samhällslivet. Migrationsverket föreslås vara den myndighet som ska informera personer som första gången beviljas uppehållstillstånd eller uppehållskort på någon av de grunder som anges i etableringslagen.

En utvidgning av målgruppen för etableringsinsatser innebär att fler nyanlända än i dag behöver information om befintliga insatser för att underlätta etableringen i arbets- och samhällslivet. Den som kommer som nyanländ av anknytnings skäl, eller som familjemedlem till en person som är bosatt här, har sin försörjning och bostad ordnad via anknytningspersonen. Det innebär att många anhöriginvandrare, varav en majoritet är kvinnor, inte har någon naturlig kontakt med samhällets institutioner och de riskerar därmed att bli isolerade från majoritetssamhället med ingen eller liten kontakt med myndigheter.

Det är inte heller ovanligt att nyanlända har lågt förtroende för myndigheter. På senare tid har det spridits desinformation om socialtjänsten i sociala medier, vilket har orsakat rädsla för

myndigheter. Rädsla för att barnen skulle omhändertaras påverkar i sin tur tilliten även till förskolan, skolan och sjukvården.

Kommunerna har en viktig roll i etableringen av nyanlända genom det ansvar som de har för sfi och samhällsorientering.

Kommunernas möjligheter att aktivt nå ut och motivera nyanlända att delta i sfi och samhällsorientering begränsas av att de saknar kunskap om vilka personer i målgruppen som bosätter sig i den egna kommunen. Utredningen föreslår därför att kommunerna ges en skyldighet att löpande under året hålla sig informerade om vilka nyanlända invandrare som folkbokförs i kommunen. Ett förtydligt ansvar innebär att personuppgifter behöver samlas in och bearbetas på ett systematiskt sätt som inte sker i dag.

En bestämmelse som uppger om kommuners ansvar för att erbjuda och aktivt verka för att nå nyanlända invandrare i kommunen och motivera dem att delta i samhällsorientering och i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare bör tas in i etableringslagen. En sådan bestämmelse medför inga nya skyldigheter men gör det tydligt att kommunerna har en viktig roll och ett ansvar för centrala insatser i nyanländas etablering.

Jämställdhetsperspektivet synliggörs i integrationspolitiken

En viktig utgångspunkt för arbetet med att öka andelen utrikes födda kvinnor på arbetsmarknaden är jämställdhetspolitikens mål om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Utredningen visar att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för etablering på arbetsmarknaden i dag inte är jämställt fördelade. Nuvarande regelverk har lämnat majoriteten av de nyanlända utomeuropeiskt födda kvinnorna utanför det samordnade stöd som vissa nyanlända kan få för etablering på arbetsmarknaden. Genom att utöka målgruppen för etableringsinsatser till att omfatta även anhöriginvandrare och familjemedlemmar till arbetskraftsinvandrare ges fler utrikes födda kvinnor bättre förutsättningar för att kunna etablera sig i arbets- och samhällslivet, bli självförsörjande och få ökad egenmakt. Nyanlända kvinnor har ofta en längre väg in på arbetsmarknaden än nyanlända män och de riskerar därmed att bli beroende av mannens ekonomi och nätverk. Analyser visar att 40 - 50 procent av kvinnorna som invandrat som anhöriga, och som varit bosatta i Sverige kortare tid än tre år, saknade inkomst från förvärvsarbete eller andra inkomstkällor. Detta indikerar att många av dessa kvinnor har begränsade kontakter med det svenska samhället, och låg kännedom om de olika insatser som de skulle kunna ta del av för att komma in på arbetsmarknaden.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialtjänstavdelningen i samarbete med avdelningen för stadsövergripande frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 20 september 2023. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 21 september 2023.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Delbetänkandet *Etablering för fler- jämställda möjligheter till integration* omfattar förslag som i huvudsak rör andra myndigheters ansvarsområden samt Arbetsmarknadsförvaltningen och Utbildningsförvaltningen i Stockholms stad. Staden påverkas i och med ansvaret att ta emot nyanlända, dvs. personer som fått uppehållstillstånd.

Remissvaret fokuserar på de delar som berör stadens socialtjänst, och särskilt Intro Stockholms uppdrag.

Staden har ett ansvar att ta emot nyanlända. Nyanlända är de personer som har varit asylsökande (eller har kommit hit som anhöriga till en person som fått uppehållstillstånd av asylskäl) och fått uppehållstillstånd. Det är socialförvaltningens verksamhet *Intro Stockholm* som, utöver att möjliggöra bosättning för nyanlända, även har i uppdrag att erbjuda samhällsinformation och introduktion. Syftet är att skapa goda förutsättningar för de nyanlända att snabbt etablera sig i Stockholm. Intro Stockholm prövar också rätten till initialt ekonomiskt bistånd i avvaktan etableringsersättning.

Förvaltningen ställer sig i stort positiv till utredningens förslag och bedömer liksom utredningen att föreslagna åtgärder kan bidra till att fler, framför allt kvinnor, kommer in i arbetslivet. Förvaltningen välkomnar ett mer flexibelt etableringsprogram, med tydligare individualisering och målstyrning utifrån individens situation och förutsättningar.

Socialtjänsten får i och med förslaget möjlighet att nå ut till fler nyanlända i ett tidigt skede vilket ger en möjlighet att ge viktig samhällsinformation, vilket i sin tur också kan motverka desinformation och skapa en grund för ett förtroende för samhället och socialtjänsten.

Nyanlända behöver nås av information, dels om samhällets förväntningar på deltagande i arbets- och samhällslivet, dels om vilka insatser som kan erbjudas för att underlätta och påskynda etableringen i arbets- och samhällslivet. I dagsläget har Intro Stockholm svårt att nå ut till alla nyanlända som är egenbosatta då man inte alltid känner till vilka de är eller var de bor. För Intro Stockholm är förslaget positivt då det blir möjligt att nå i stort sett

alla nyanlända och kunna erbjuda introduktion och samhällsinformation. Det innebär att alla nyanlända i staden får ett likvärdigt mottagande.

Utredningen föreslår att nyanlända i den utvidgade målgruppen bör få etableringsersättning på en lägre nivå än nyanlända flyktingar och deras anhöriga. Detta innebär ett tillskott till familjen jämfört med idag, även om det inte är någon stor summa pengar. Förvaltningen ser positivt på att den utvidgade målgruppen i och med förslaget får viss etableringsersättning, men anser det problematiskt att ge den utökade gruppen ett lägre belopp än för övriga nyanlända. Förvaltningens synpunkt är att etableringsersättningen ska vara densamma för samtliga nyanlända då det är en förutsättning för jämställdhet.

En konsekvens av förslaget kan innebära ökade kostnader för att täcka eventuell resursförstärkning i form av fler medarbetare vid Intro Stockholm. Det kan samtidigt innebära minskade kostnader för stadsdelsförvaltningarna i form av minskat kompletterande försörjningsstöd då fler kommer att kunna omfattas av etableringsersättning när det finns möjlighet till förlängd tid i etableringsprogrammet. Om förslagen får de effekterna som förslaget syftar till och fler kommer ut i arbete kan det även medföra minskade kostnader för ekonomiskt bistånd i ett längre perspektiv.

Jämställdhetsperspektiv

Förslagen är utifrån ett jämställdhetsperspektiv positiva då de tar sikte på att särskilt underlätta kvinnors etablering och det är fler kvinnor än män som kommer att beröras av förslagen om utökad målgrupp. Förslagen för ett mer flexibelt etableringsprogram, särskilt förslaget om överhoppningsbar tid vid föräldraledighet och möjligheten till förlängd tid med etableringsinsatser, kommer kunna underlätta kvinnors etablering. Försörjning genom eget arbete har en direkt påverkan på den ekonomiska jämställdheten. Förvaltningen delar uppfattningen att skifta från utbildningslinje till arbetslinje inom etableringen.

Barnrättsperspektiv

Genom att fler omfattas av etableringsprogrammet kan nyanlända föräldrars kännedom om och förankring i samhället öka, vilket även påverkar deras förutsättningar att ge sina barn stöd både i skolan och i samhället generellt. När fler nyanlända föräldrar ges förutsättningar att etablera sig i arbets- och samhällslivet och bli självförsörjande gagnar det barnen och risken minskar för att ett utanförskap hos föräldrarna går i arv till barnen.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Anna Mattsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga

1. Remiss Delbetänkandet Etablering för fler – jämställda möjligheter till integration (SOU 2023:24)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2023-09-14
Anna Mattsson, Avdelningschef	2023-09-14